

tantadruj

priloga primorskih gledališč

primorske novice

“Duh je kost.
In ti si to vedel, Pierpaolo.”

Ana Obreza, Jaka Andrej Vojevec: Pina in Pierpaolo
Slovensko stalno gledališče, sezona 2022/2023

Tina Gunzek o krstni izvedbi predstave Pina in Pierpaolo

Rad si imel navadne ljudi, kakršna sva ti in jaz

V Slovenskem stalnem gledališču je ob 100. obletnici rojstva velikega italijanskega literata in režiserja Pier Paola Pasolinija v decembru na odru zaživel krstna izvedba predstave Pina in Pierpaolo. V vlogo Pine Kalc, Pasolinijeve prijateljice slovenskega rodu, je vstopila Tina Gunzek, ki skozi predstavo izriše tako njun odnos kakor portret vznemirljivega italijanskega umetnika.

ROSSANA PALIAGA

Pina Kalc, na Opčinah pri Trstu rojena mlada obojavna violinistka, mora v Mariboru spakirati prtljago, zapreti violinski kovček in se odpraviti k sestrični družini v furlansko vas Ca-sarsa della Delizia. **Pier Paolo Pasolini**, rojen v Bologni, kjer v času razmaha druge svetovne vojne tudi študira literaturo, se sredi naraščanja negotovih razmer pridruži materi v njenem rojstnem kraju Ca-sarsa. Sorodne duše ne potrebujejo veliko, da se prepoznajo in hitijo zblížati poti, ki jih utirajo skozi življenje, piše **Ana Obreza** o vsebini monodrame *Pina in Pierpaolo*, ki jo je napisala štiriročno z režiserjem **Jako Andrejem Vojevcem**. Na osnovi ohranjenih dokumentov (pisma, članki, intervjuji, dokumentarec) ji-ma je Slovensko stalno gledališče zaupalo gledališki podvig, ki je počastil stoletnico rojstva italijanskega pisatelja, pesnika, režiserja in misleca nekoliko drugače. Predstava je razkrila in postavila v ospredje zgodbo o trenutku, ko je furlanska duša Pasolinija srečala umetniška stremjenja pripadnice slovenske jezikovne in kulturne skupnosti Furlanije Julijske krajine.

Josipina Kalc je bila violinistka, doma z Opčin, ki je po prvih delovnih in umetniških izkušnjah v Mariboru postala članica orkestra opernega gledališča na Reki. V vojnem času se je zatekla v Furlanijo, kjer je spoznala Pasolinija in z njim navezala prijateljske stike. O njej je verjetno pisal v avtobiografskem romanu *Nečistovanje*, v katerem se pojavi lik Dine (čeprav je Pina vedno zanimala istovetnost).

Skozi sceno in kostume **Katarine Zalar** je občinstvo vabljeno k skoku nazaj v čas, v zgodbo, ki jo avtorja rekonstruirata iz pomenljivih fragmentov. Povezuje jih interpretacija igralk **Tine Gunzek**, ki nam je v pogovoru razkrila proces dela in občutke ob stiku z novim besedilom.

• **Koliko ste poznali lik in opus Pasolinija pred predstavo in kakšen je vaš pristop h kontroverzemu umetniku in človeku?**

“V Italiji je Pasolini del učnega programa in je vsesplošno zelo prisoten. Povprečen človek v Sloveniji pa ve, po mojem mnenju, zelo malo o njem. Ljudje, ki se ukvarjamo z umetnostjo, ga seveda poznamo. Tudi sama sem ga poznala, z njim pa se nisem doslej nikoli ukvarjala tako poglobljeno. Pred študijem sem pogledala precej dokumentarcev, njegovih filmov, brala intervjuje z njim in o njem, njegova literarna dela ... Kar me je najbolj presenetilo in je bilo zame neki nov pogled nanj, je dejstvo, da je bil neverjetno karizmatična oseba, kar se mi tudi sicer zdi nekaj izjemno pomembnega za umetnika nasploh, da izžareva 'tisto nekaj več'. Pasolini je bil gotovo eden največjih umetnikov in mislecev svojega časa, a tudi to, da je predajal svoje znanje širše, iskal nenehen stik z ljudmi, je nekaj, kar ga je v mojih očeh naredilo še večjega.”

• **Ob Pini in Dini se v besedilu pojavi tudi Tina. Koliko je besedilo “vaše” oziroma je napisano po meri?**

Tina Gunzek je očarala karizma, ki jo lik in delo Pier Paola Pasolinija odražata tudi na osnovi pisem in dokumentov o njegovem prijateljstvu s tržaško violinistko Pino Kalc.

“Noben stavek v besedilu ni ‘moj’, celotno besedilo je delo Ane Obreza in Jake Andreja Vojevca, ki sta ga ustvarila na podlagi svoje fikcije, pridobljenega dokumentarnega gradiva in že obstoječih odlomkov iz Pasolinijevega opusa. Moja naloga je bila ustvariti svoj pogled, svojo fikcijo okrog likov. V sozvočju z besedilom izrisati nekakšen njun intimni svet. O Pini je bilo na voljo precej manj dokumentarnega gradiva kot pri Pierpaolu. Tako da je bil potreben stalen preplet fikcije z obstoječim dokumentarnim gradivom.”

• **Koliko svobode ste imeli pri oblikovanju likov te zgodbe?**

“Mislim, da precej. Oziroma toliko, da je moj igralski del duše potešen. Režiser mi je omogočil, da sem se tudi sama spoznala z vso dokumentacijo in si ustvarila svojo sliko o teh likih. Režiser seveda usmerja, išče rdečo nit, a sem zelo hvaležna za ustvarjalno svobodo.”

• **So resnične zgodbe za igralka bolj navdihujoče ali problematične?**

“Kot igralka se nikoli ne ukvarjam s tem, ali je lik resničen ali fiktiven. Igralec mora skrbeti za to, da si lik in

njegovo zgodbo čimbolj približa. Vse jemlješ kot resnično in edino možno, poiščeš razloge in opravičila za vsa njegova dejanja, vse besede. Pri delu nas ni bremenilo, da so nekateri ljudje še živeči, da so poznali ljudi, ki jih upodabljam. Zadeve smo se lotili tankočutno in z veliko mero spoštovanja.”

• **V predstavi upodabljate različne like, govorite tudi v furlanščini, igrate na violino. Kateri izziv je bil največji?**

“Vedela sem, da me čaka veliko dela v razmeroma kratkem času. Vsak večer sem poslušala violinske koncerte, brala eseje o glasbi, Pasolinijeva dela, poslušala posnetke jezika (furlanščine), ki ga ne poznam, in se ga učila kot melodijo ... Pri vsem tem pa sem se poskušala čim manj ukvarjati z izvedbo. Verjela sem, da se vse kopiči nekje v meni. Ničemer nisem posvečala večje pozornosti, vsi omenjeni elementi so bili zame del celote, ki se dopolnjujejo. Nisem si ustvarila nepotrebnih pritiskov glede tega. Naloga igralka je vendar ta, da zgradi svet okrog danih izvivov.”

• **Je pleksi stena, za katero igrate, zaščita ali ovira?**

“Pleksi steklo je postalo del našega delovnega procesa precej pozno. Bilo me je strah, da bo predstavljalo veliko oviro zaradi svoje specifičnosti. Daje občutek nekega akvarija, znotraj katerega se snemalni trak ves čas vrti in spušča zvok, moj glas je znotraj pleksi sten postal drugačen, kot sem ga vajena, poleg tega je znotraj skoraj nemogoče slišati reakcije gledalcev. Igralec je tako v nekem svojem svetu, čeprav ima nenehen očesni stik s publiko. Ne bom rekla, da je bila ovira, a je bilo zagotovo težko odmisliiti specifičnost tega prostora, ki daje občutek osamljenosti, kljub temu, da stik z ljudmi zunaj ostaja. Gre za izziv, ki ga je treba osvojiti in uporabiti v svoj prid.”

• **Kateri je vaš najljubši prizor ali replika?**

“Marsikateri stavek mi odzvanja v glavi ... Če pomislim na Pasolinija, bi rekla: ‘Rad si imel ljudi, navadne, male ljudi, takšne, kot smo.’ Ponižnost umetnika je res lepa vrлина, po mojem mnenju celo nujnost v odnosu do njegove veličine: da se zna približati ljudem. In morda za konec še Pinin stavek: ‘Kdo smo mi, da ti sodimo?’ Uživajmo v zapuščini umetnikov ... brez sodbe o njihovem življenju.” •

“Pasolini je bil gotovo eden največjih umetnikov in mislecev svojega časa, a tudi to, da je predajal svoje znanje širše, iskal nenehen stik z ljudmi, je nekaj, kar ga je v mojih očeh naredilo še večjega.”

TINA GUNZEK
igralka

Ana Obreza, Tina Gunzek, Jaka Andrej Vojevec in Katarina Zalar po premieri predstave Pina in Pierpaolo

Med prazniki dve izredni ponovitvi uspešnice MarlenEdith

Himna ljubezni

MarlenEdith je predstava, ki je ob vsaki ponovitvi doživela stoječe ovacije. Dotaknila se je src gledalcev, vzbudila posebne občutke, priklicala spomine, ali jih je preprosto zazibala ob vrhunskih pevskih izvedbah zimzelenih uspešnic.

Predstava z izrazito ženskim predznakom govori o dveh karizmatičnih osebnostih prejšnjega stoletja, poudarja njuno prijateljstvo, predvsem pa njune življenjske izbire in izkušnje. V prepletu besed in petja (ki postane del dramaturgije) pevki **Graziana Borciani** in **Stefania Seculin** ter igralec **Danijel Malalan** pripovedujejo zgodbi Marlene Dietrich in Edith Piaf.

Strast, strah, samota, vdanost, pogum, čutnost, zagrizenost, frustracije so elementi te pripovedi, ki jo soavtorici in protagonistki predstave opišeta kot "trenutek poslušanja, da se nahranimo s poezijo, glasbo in emocijami". Na videz sta Marlene in Edith zelo različni. Dietrich je pokončna, pogumna ženska, sama proti vsem, celo proti Hitlerju. Iz vsakega njenega pevskega in igralskega nastopa je žarela moč; bila je lomilka moških src, ki je izzivala tudi ženske, brez predsodkov. Ona je podprla Edith Piaf v najtežjem trenutku njenega življenja; nase je prevzela prijateljičin brezup, ponudila ji je oporo in ji vlila moč, da je še enkrat zapela hvalnico ljubezni, ki jo je napisala za svojega Marcela. A vendar je tudi Marlene Dietrich trpela - diskretno, tiho; po vseh bitkah jo je Nemčija zavrgla, pa se je kljub vsemu odločila za vrnitev v domovino, poslednjič.

Tudi o tem govorijo pesmi, kot so *Hymne a l'amour*, *La vie en rose*, *Lili Marleen*, *Milord*, *Sag mir, wo die Blumen sind*, *Ich hab noch einen Koffer in Berlin*, ki jih pevki izvajata v živo ob spremljavi pianista **Lamberta Lipparinija**.

Stefania Seculin izhaja iz mednarodnih izkušenj na področju muzikala, je vokalistka in je diplomirala na priznani šoli za glasbeno gledališče Bernstein School of Musical Theater. Graziana Borciani je članica uveljavljene glasbeno-gledališke skupine Oblivion, poučuje petje in je velikokrat sodelovala v kabarejskih in televizijskih produkcijah. O navdihujoči izkušnji s to predstavo je Stefania Seculin povedala: "MarlenEdith je predstava, ki nas preseneča ob vsaki ponovitvi z vedno novimi emocijami. Občinstvo nam v določenem smislu vrača emocije, ki jih doživljamo na odru. Zgodbi Marlene Dietrich in Edith Piaf sta resnično večni in podoživljanje teh življenjskih izkušenj skozi glasbo in besedo je dragocenost tega projekta. Kot avtorici in interpretki predstave morava priznati, da je sodelovanje s Slovenskim stalnim gledališčem popolna kombinacija, ki jo gledalci vedno znova potrjujejo na gostovanjih po Italiji in Sloveniji."

FOTO: LUCA QUAINA

MarlenEdith je predstava, ki se je na vseh ponovitvah in gostovanjih dotaknila gledalcev s strastnimi pevskimi in igralskimi izvedbami.

Predstava SSG je doslej gostovala z velikim uspehom v Gorici, Novem mestu, na Borštnikovem srečanju v Mariboru, na gradu sv. Justa v Trstu, v Domžalah in se bo med prazniki vrnila na oder Slovenskega stalnega gledališča.

lišča za dve izredni ponovitvi izven abonmaja. Na sporedu bo v sredo, 28., in v četrtek, 29. decembra, ob 20. uri. Abonenti SSG, ki bi si predstavo ogledali še enkrat, bodo imeli poseben popust pri nakupu vstopnice. •

Miha Baloh (1928-2022)

Spomin na "tržaškega princa"

V začetku decembra se je v 95. letu poslovil Miha Baloh, filmski in dramski igralec, ki je s svojimi vlogami zaznamoval tudi tržaško gledališče.

Ljubezen med **Miho Balohom** in **Štefko Drolc** se je vnela na odru tržaškega gledališča. Kljub temu, da sta se gledališka in filmska zvezdnika v določenem trenutku razšla, je on pokleknil pred njo ob njenem osemdesetem rojstnem dnevu v ljubljanski Drami in s tem dejanjem poudaril njeno umet-

niško in človeško veličino. Skupaj sta soustvarila zlato dobo izjemnih uprizoritev v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu, kamor ga je z nezmotljivim občutkom za talent privabil režiser **Jože Babič**. Ob igralskih sposobnostih je bil Baloh zelo fascinanten človek, ki so ga v Trstu imenovali Princ. Med skupnimi podvigi z Drolčevo izstopata predstavi *Pohujšanje v dolini šentflorjanski* (v kateri je Baloh debitiral na tržaškem odru leta 1953 v vlogi Petra), in *Brez tretjega* Milana Begovića (v sezoni 1955/56).

V petdesetih letih prejšnjega stoletja je Baloh, rojen leta 1928 na Jesenicah, zaključil študij na AGRFT v Ljubljani. Delo v tržaškem gledališču je izoblikovalo v sedmih, intenzivnih sezonah njegovo umetniško osebnost, ki je kasneje zablestela predvsem v filmu in v ansamblu ljubljanske Drame, kjer je igral do upokojitve leta 1987. Trsta se je Baloh kasneje spominjal v intervjujih zaradi delovnih ritmov, saj je odigral osem premier v vsaki sezoni in se je za nizko plačo trudil, da bi s svojim delom pripomogel k ohranitvi slovenskega jezika.

Vodstvo SSG je ob njegovem slovesu decembra letos napisalo: "Klanjamo se spominu velikega igralca, ki je svojo igralsko pot začel prav v Trstu v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je ta prostor bogatil s slovensko besedo, odrskim žarom in prezenco. Skupaj z ostalimi člani igralskega jedra je osmišljal in nadaljeval slovensko gledališko prisotnost in tradicijo v povojnih letih v mestu v zalivu." •

FOTO: SLOVENSKI GLEDALIŠKI INŠTITUT

Miha Baloh s Štefko Drolc v Pohujšanju na odru SSG leta 1953

Od praznikov do novega leta v SSG

V sozvočju s prazniki

Veseli december je pripeljal v SSG Trst nov cikel Glasbenih matinej. Tržaško gledališče in Glasbena matica že osmo leto prirejata glasbena srečanja v foajju balkona Kulturnega doma.

Umetniški vodja **Črtomir Šiškovič** je za letošnjo sezono izbral tri dogodke. Prvi je ravnokar izzvenel v duhu "Balkanskega božiča". Harmonikar **Aleksander Ipavec** in pevec **Vladimir Čadež** sta namreč oblikovala prvo matinejo na osnovi prazničnega glasbenega izročila Slovenije, Srbije in Hrvaške. Naslednja glasbena matineja bo na sporedu 19. februarja ob 11. uri s kvartetom violončelistov, članov Simfoničnega orkestra RTV, v katerem igrajo **Igor Mitrović**, **Milan Hudnik**, **Jaka Trilar** in **Tanja Babnik**. Na zadnjem koncertu, 26. marca, pa bo nastopila uveljavljena harfistka **Anna Loro**, ki bo z raznolikim programom prikazala zgodovino harfe skozi stoletja.

Pred naslednjimi koncerti matinej bo tržaško gledališče obiskovalce povabilo še na veliko dogodkov za začetek novega gledališkega leta. Januar bo prinesel abonmajsko gostovanje Evripidovih *Trojank* v režiji **Jaše Kocelija** (produkcija SNG Nova Gorica), a tudi posebnost, kakršna je predstava furlanskega gledališča FJK, ki bo poklon **Pier Paulu Pasoliniju**, v goriškem abonmaju SSG.

Od 20. januarja pa bo že na sporedu nova uprizoritev SSG, naslovljena *Nekaj v zraku*, ki bo z dramaturgijo **Simone Hamer** in **Andelke Nikolić** podarila gledališko razsežnost novelam tržaškega pisatelja **Vladimirja Bartola** iz zbirke novel *Al Araf*. •

Kvartet violončelistov Simfoničnega orkestra RTV bo drugi gost Glasbenih matinej, ki se z decembrom vračajo na oder SSG.

Ob krstni uprizoritvi *Nenadoma, reka* Dimitrija Kokanova

Ta naš nesrečni čas

Nenadoma, reka v svojem naslovu nosi ponovni vdor narave, ki ga gre pripisati nevzdržnosti človekovega bivanja na planetu. Ni treba prav dolgo brskati po poročilih, da naletimo na novico o novi naravni katastrofi - poplave, požari, potresi dajejo občutek, da je narava budna in predvsem bojevit. Seveda lahko reki pripišemo tudi drugačen, bolj metaforičen pomen.

JAKA SMERKOLJ SIMONETI

Vodo lahko razumemo kot nekaj očiščevalnega, kot nekaj esencialnega (zavest o tem prav tako kaj hitro nastopi med brskanjem po dnevnih novicah). Prav tako ima reka s svojim neprestanim tokom asociativno vez s potekom časa. Časa, ki mu v tem trenutku, pa tudi prej in kasneje - kot lahko beremo skozi časovne preskoke besedila -, vlada predvsem konflikt oziroma bolj nazorno vojna. Dramsko besedilo, v grobem razčlenjeno na tri dele, razgalja cikličnost človeške zgodovine, venomer ponavljajoče se vzorce destrukcije, v katere smo ujeti in jih sedaj tako razumsko kot podzavestno tudi občutimo. Prav zato se zdi obuditev Orwellovega romana 1984 tako aktualna, prav zato je pogled v zgodovino tako nujen. Točka preloma, točka vzponov totalitarnih režimov je jasno zaznavna in nemogoče je zanikati dejstvo, da se nahajamo na svojevrstnem križišču. Smer, v katero bomo zavili, pa bo odločno začrtala našo prihodnost, ki je, roko na srce, težko optimistično svetla. Vsem izboljšavam, tehničnim inovacijam, napredku navkljub nas poglobljajoča neenakost, ideološka razklanost in ekološka kriza premikajo vedno bliže neizbežni apokalipsi.

Distopije prihodnosti so v umetnosti znan žanr svojevrstnih svaril, ki se, kot denimo v primeru leta 1949 izdanega Orwellovega romana 1984, rada izkažejo za izrazito manj fiktivna, kot bi si morda želeli. **Dimitrije Kokanov** v sklepnem delu drame *Nenadoma, reka* ponudi tudi svojo verzijo distopije, pomenljivo naslovljeno *Neznanje je moč*: "Popolna tema. V tej temi se skriva dejstvo, da je vse nazadovalo. Celotno človeštvo je zaradi svoje močnejše tehnoparanoje in ideje o večnem napredku samo sebe ubilo - in to ni prvič, zgodovinsko gledano. Evo, prišlo je do črnega mraka lastne nevednosti." Med Orwellovskim začetkom v letu 1948 in to temačno prihodnostjo, ki jo avtor drame umešča v leto 2097, se zgodba ustavi v današnjem času, v letu 2023.

V letu 2023, ki v dramo nosi naslov *Svoboda je suženjstvo*, spremljamo vzporedne pripovedi štirih protagonistov, njihova imena pa nam os-

Predstavo poleg odličnih igralskih kreacij odlikujejo tudi izjemna vizualna podoba scenografa Branka Hojnika, oblikovalca svetlobe Marka Vrkljana ter oblikovalcev videa Stojana Nemca in Valentina Pavlina.

tanejo neznana. Moškega in tri ženske spoznamo samo po državah, v katerih se trenutno nahajajo (Nemčija, Amerika, Madžarska in Švedska). Lahko bi rekli, da so prebivalci teh držav, večidel tudi njihovi državljani, a vendarle kaj hitro postane jasno, da jih ne moremo zares definirati po teh državah. Njihove usode namreč združuje položaj tujstva. Vsi so se v posamezne države priselili ob propadu ali razpadu njihovih prvotnih domov in ali morda cele prvotne domovine. V vseh se ob vstopu v to novo domovino, navkljub vsem trudu asimilacije, poznavanju novega jezika, kulture in načina življenja, vzpostavlja temeljni dvom. Dvom o svobodi kot taki, o varnosti, sprejetosti, torej o vseh tistih sanjah ali mitih, zaradi katerih so bežali in se borili, da so prišli, kamor so prišli. Skozi to tudi razumemo dejstvo, da jih v besedilu srečamo same, kot zelo eksplicitno pove govorka s Švedske: "Po štirih letih imam še vedno izseljensko krizo. Jezik govorim per-

fektno. Sem univerzitetna profesorica. Slovnico švedskega jezika obvladam brezhibno. Kognitivne metafore švedskih politikov razumem bolje kot oni sami. In na koncu dneva sem tukaj sama. Sama si skuham kosilo. Sama si skuham čaj. Kolesarim, ob jezeru kurim kalorije, sama. /.../ Medtem ko sedim sama, si skuham kavo in sama sebi rečem: zdrži, zmagala si." Samost kot stanje nepripadanja ponazarja njihovo odrinjenost na družbeni rob, njihov marginaliziran položaj, ki se jim je skozi osebno zgodovino vpisal v psiho in se v določenih kontekstih tudi jasno izpiše na telesih, še posebej, ko so soočeni s tistimi "pravimi" pripadniki držav, v katerih se nahajajo.

Svoboda je suženjstvo tako deluje kot slovar označb, ki si jih ljudje nadenemo oziroma so nam določene in jim nikakor ne moremo ubežati. Tujec je tujec, in to se ne more spremeniti. Skozi monološke izpovedi se te označbe pretvorijo v točke

konflikta, ko se denimo priseljenka sooča z novim valom priseljencev. Predvsem pa, kar v največji meri omogočajo samogovori z zamolčanimi občutki posameznega akterja, ti konflikti postanejo konflikti s samim seboj, drobijo navidezno "varnost", ki so si jo protagonisti izborili. Besedilo postane tudi nekakšen pregled leta in nekaterih najbolj odmevnih dogodkov v njem, saj so prav ti tisti, ki govorcu in govorkam spodnašajo tla. Ponovne iniciative v prepovedi splava in splošen vzpon konservativnih politik, gospodarska kriza in padec vrednosti, novi vali priseljencev, v zavest vračajo vojno in zavedanje, da je "... vsaka jebena država na tem svetu, država v konkretizirani sliki orwellovske prihodnosti: totalitarna, sužnjelastniška, invazivna, kolonialna, krvava in predvsem nezainteresirana za življenje svojih prebivalcev. Vsaka država je sistem nadzora in kaznovanja." •

(odlomek iz prispevka v gledališkem listu)

Gostujoči predstavi iz Zagreba in Maribora

V prazničnem razpoloženju

Decembra bosta v SNG Nova Gorica gostovali dve predstavi in ob izteku leta dopolnili praznični spored z lahkotno smešnimi, a tudi trpkimi občutji.

Iz Zagreba prvič prihaja Teatar EXIT, neodvisno gledališče, ki si že skoraj tri desetletja prizadeva ustvarjati kakovostne družbeno angažirane predstave ter z njimi vabiti gledalce k razmišljanju in spraševanju še dolgo potem, ko ugasnejo žarometi. Predstavili bodo svoj najnovejši hit, *Realiste* **Jureta Karasa**. Besedilo je krstno izvedbo doživelo prav na novogoriškem malem odru.

"Drzna mešanica, na meji med kabaretom in commedio dell'arte, ne daljša od ure, izpod peresa inteligentnega slovenskega satirika in v 'italijansko-hrvaški' eksplozivni režiji Matka Raguža, vsakič vzdigne občinstvo na noge," je zapisal Tomislav Čadež za Jutarnji list. "Igralka in štirje igralci, Nika Ivančič, Domagoj Ivan-

ković, Rok Juričič, Fabijan Komljenović in Nikola Nedić, ustvarijo serijo skečev z druge strani politične korektnosti, prekritih z glasbenimi persiflažami - grenkimi, bolečimi, smešnimi, svarilnimi in tudi nežnimi."

Mariborski gledališčniki pa bodo gostovali z bridko in ganljivo igro *Snežinka* britanskega dramatika **Mika Bartletta** v režiji **Jureta Novaka**. Oče Andy in hči Maya, ki sta se po materini smrti povsem odtujila in zadnja tri leta nista spregovorila, se bosta končno spet srečala na predbožični večer. Čeprav igra govori o domu in identiteti, nesporazum ni skrčen zgolj na družinsko zgodbo. Uprizoritev navdušuje s sijajno interpretacijo **Gorazda Žilavca** kot očeta, **Julije Klavžar** kot hčere in **Lize Marijine** kot njene partnerke. •

Snežinka, drama o "poskusu božične sprave"

Jure Kopušar ob zaključku bogato ustvarjalnega leta

Skupaj ustvarjajmo boljši svet

7. decembra 2016 je Jure Kopušar prvič kot član igralskega ansambla SNG Nova Gorica nastopil v premierni uprizoritvi bizarne operete Peter Kušter, ki je postala ena najbolj odmevnih in nagrajenih predstav. Danes, po šestih letih, smo mu v prepolnem urniku decembrskih obveznosti pred reprizo glasbene komedije Tridesetletnice ukradli deset minut in zastavili nekaj vprašanj.

MARTINA MRHAR

• Med predstavami, ki jih odigravate decembra, je kar precej glasbenih, glasba pa tudi sicer zavzema pomembno mesto v vašem življenju, kajne?

“Glasba je zagotovo velik del mojega ustvarjalnega mozaika tako zasebno kot karierno. Ne samo, da uživam v poslušanju predvsem rock glasbe ter raziskovanju novih trendov in žanrov, že več kot deset let se polprofesionalno ukvarjam tudi z ustvarjanjem le-te. S svojimi fanti iz zasedbe Viperstone sem ravnokar praznoval desetletnico delovanja. Trenutno pripravljamo tretji studijski album in komaj čakamo, da bomo lahko nove skladbe delili z oboževalci. Glasba je zame sprostitev. Po naporu v gledališču so nedeljske vaje z bandom ventil, preko katerega lahko razbremenim svojega hrčka v možganih, ki nenehno goni kolo moje ustvarjalnosti. Letos sem tudi nastopil v velikem slovenskem muzikalu *Povodni mož*, v naslovni vlogi, ki mi je omogočila, da sem se preizkusil tudi v tem žanru, do katerega gojim veliko ljubezen in spoštovanje.”

• Letos ste imeli prvič priložnost voditi tudi veliko glasbeno prireditev, Slovensko popevko. Ste prvič nastopili v neposrednem televizijskem in radijskem prenosu? (Je bila trema drugačna?)

“Prvič sem nastopil v vlogi voditelja tako velike in cenjene glasbene prireditve in prvič v živo nastopil v neposrednem prenosu. Trema je bila podobna kot na odrskih deskah, vendar se je ne bojim in poskušam otresti. Menim, da je trema nujno potrebna in zaželen, saj ti vlije zadostno dozo adrenalina, ki ti daje moč in pogum, da lahko uspešno opraviš nalogo in nenazadnje pri tem tudi uživaš. Zagotovo bi se še kdaj rad preizkusil v podobni vlogi.”

• V zadnji premierni uprizoritvi novogoriškega gledališča *Nenadoma*, reka ste ustvarili sijajno kreacijo, pravzaprav dve, v prvem delu predstave ste Orwell, v drugem pa mlad moški, ki se je zaradi drugačnosti preselil v Nemčijo. Igralska naloga je bila tokrat zelo posebna tudi zato, ker ste imeli za ustvarjalni proces izjemno malo časa. Kako si v takšnih stresnih situacijah po-

magate, da si ustvarite miren kreativni prostor za individualno delo izven terminov vaj? Imate kakšne posebne tehnike?

“Priznam, da je bila to ena najtežjih gledaliških izkušenj v moji karieri. Seveda, predvsem zaradi časovne stiske. V manj kot treh tednih sem se moral soočiti z goro besedila, dojeti in razumeti kod predstave ter uspešno prezentirati kreacijo na odru. Učil sem se vsak dan - med vožnjo, med obema vajama in ponoči. Odrekel sem se vsem drugim aktivnostim, druženju s prijatelji in družino ter izkoristil čas za učenje in razmišljanje o vlogi. Mislim, da je treba še enkrat poudariti dejstvo, da igralci med časom študija tudi svoj prosti čas namenjamo kreativni, ne pa brezdiju in lenobi. Marsikdo namreč zmotno razume naše delo in čas ter trud, ki ga namenimo svoji profesiji.”

• Takoj po premieri pa ste že vpeti v nov študij. V uprizoritvi poetične drame *Antigona* Dominika Smoleta se boste kot Haimon srečali s podobnim žanrskim izzivom kot pred desetimi leti v diplomski predstavi *Potohodec* Daneta Zajca. Kakšni občutki vas prevevajo, ko se ozrete na prehojeno pot?

“Zdaj pa že lahko rečem, da imam za seboj veliko kilometrino in izkušenj ter da s ponosom in gotovostjo lahko rečem, da sem priznani dramski igralec. Definitivno pa se še nisem vsega naučil in izkusil. To mi je pri igralskem poklicu skorajda najlepše, saj se pri vsakem študiju naučim nečesa novega, kar vpliva tudi na moje zasebno življenje. Vsaka vloga bogati mene in mojo kariero.”

• Je ob tako raznovrstni galeriji figur, kot ste jih že oblikovali v svoji gledališki karieri, v srcu skrita želja še po kakšnem drugem izzivu?

“Na mojem seznamu je trenutno največja želja posneti res dober celovečerec. Pred kamero se dobro počutim in mislim, da me ima tudi kamera rada. Veliko časa sem že preživel na različnih setih in tam zelo uživam. Urnik, intenzivnost, ustvarjalni proces, koncentracija in igra se po moje zelo razlikujejo od odrskega ustvarjanja. Tako da v tem trenutku ta alineja v mojem CV-ju zaenkrat ostaja še neobkljukana.”

Jure Kopušar kot Januar s soigralko Anušo Kodeljo v Tridesetletnicah

V predstavi *Nenadoma*, reka se je soočil s kar z dvema zahtevnima vlogama.

Jure Kopušar kot Povodni mož v istoimenskem muzikalu

• Kaj bi pa ob zaključku leta zaželeli obiskovalcem gledališča?

“Želim vam vse dobro in predvsem zdravja. V tem norem svetu, polnem stresa in blodenja, dostikrat pozabimo nase in na to, kako se počutimo.

Pozabljamo na osnovne vrednote in sočloveka. Spoštujmo se in spoštujmo umetnost ter kulturo. Gledališče je ogledalo družbe, zato še naprej polnite naše dvorane - pogovarjajmo se in skupaj ustvarjajmo boljši svet. Saj veste, brez vas ni nas.” •

Od rock pevca do Orwella

Jure Kopušar je kot dramski igralec doslej v različnih slovenskih gledališčih sooblikoval štirideset gledaliških predstav (v nekaterih tudi po več vlog), nastopil je v več filmih in televizijskih nadaljevankah *Najini mostovi*, *Usodno vino* in *Vse punce mojega brata*, deset let pa je tudi pevec rock skupine Viperstone. V letošnjem letu ga lahko gledate še v družinskem muzikalu *Božična pesem* na gostovanju v Cankarjevem domu in v pop-rock muzikalu *Povodni mož* v Hali L56 v Ljubljani ter na novogoriškem odru v distopični igri *Nenadoma*, reka in silvestrski predstavi *Tridesetletnice*.

ŠTORIJE IZ GLEDALIŠČA

Shut up, baby!*

• ŽIGA SAKSIDA
igralec SNG Nova Gorica

Daljnjega 1987. leta smo se z Barbaro Levstik, Markom Dergancem Dergijem in Andrejem Rozmanom Rozo v KUD-u France Prešeren lotili priredbe Prešernovega Krsta pri Savici. Vse je teklo kot po maslu - do dneva premiere, ko so se stvari nekoliko zalomile.

Pol ure pred premiero Dergija še ni na delovišču, ostali trije se spogledujemo in se družno odločimo, da ga bo treba iti iskat domov. Čast pripade meni in v naglici ter v kostumu

duhovnega z avtomobilom oddrvim k Dergiju.

Stojim pred vrati stanovanja, pozvonim, nič. Vse tiho. Potem zaslišim nekakšen pritajen šum. Pokličem: “Dergi, jebemo mater!” Nič. Da ne dolgozevim, po nekajminutnem premoru se Dergi oglasi in s težavo odpre vrata. V vsej svoji veličini stoji pred mano. Moledujem, naj se obleče, on, da ne, da ne gre nikamor. Po zagatnem času prošnji in prigovarjanju Dergi stežka reče: “No, pa pejva.” In odletiva proti KUD-u. Zamujava, ampak 15 minut gor ali dol, kdo bi štel čas, če pa bomo končno odigrali, kar imamo v rokavu. Verjamem, da je bilo

tudi občestvo kljub zamudi še toliko bolj neučakano, kot sicer.

Začnemo. *Uvod h Krstu*. Prek zvočnikov že odmeva posnet kleni glas Berta Sotlarja, Dergi je že Črtomir, z Rozo - Bogomilo prav milo stopiva pred gledalstvo in začneva. Dergi naj bi na oder prišel s svojo repliko, z Rozo mu pripraviva teren, Dergija od nikoder. Z Rozo se z besedilom pomakneva nazaj, spet prideva do nastopa Dergija. Nič. To ponoviva še vsaj trikrat, gledava se kot teleta v nova vrata in glej za zlomka, Dergi le prilomasti iz zaozdrja in se v vsem bogastvu svojega telesa postavi na sredino odra.

Z Rozo si oddahneva, se vrneva verz, dva nazaj, ko pa naj bi Dergi izustil svoj: “O, sem na srce moje, Bogomila! Skrbi je konec,” iz njegovih ust pride samo globoka sapa in začuden pogled. O besedi besede ni. Z Rozo ritual ponoviva, oder ponovno osvoji gluha tišina. Občinstvo se huronsko reži.

Reč ponovimo, Dergi je spet tiho, zatem pristopim k njemu in mu nekaj zašepetam na uho. V tistem se Dergi zadere: “SHUT UP, BABY, ne gnjavi, točno vem, kaj moram povedati, ker sem se vse naučil in si zapomnil!” In še drugič: “SHUT UP, BABY!” Z Rozo se spogledava, se še enkrat vrneva v

izhodišče, Dergi se ustopi in s svojim pretečim glasom zdrdra, kar ima zdrdrati.

Skratka, predstavo smo pripeljali do konca. Še danes se mi oči zarosijo in usta razpotegnejo v smeh, ko se spomnim tega, pa tudi vseh ostalih dogodkov, ki smo jih v teatru in ob njem doživeli, in jih, upam, še bomo. •

Žiga Saksida je od leta 2013 z novogoriškim gledališčem sooblikoval več predstav kot gost, zadnji dve sezoni pa je član igralskega ansambla

*Utihni, ljubček!

Pogovor s fotografom in oblikovalcem svetlobe Jakom Varmužem

V gledališki fotografiji je nekaj primarnega, lovskega

Njegov svet je svetloba, s katero izrisuje prizore na fotografijah in osvetljuje odrske zgodbe. Čeprav rad poudari, da so njegove fotografije melanholične in temačne, so njegovi portreti dramskih igralcev Gledališča Koper, od včeraj na ogled v Galeriji Luka Koper, polni barv in humorja. Osem fotografskih povečav koprskega fotografa in oblikovalca svetlobe Jake Varmuža, zbranih pod skupnim naslovom *Burja*, bo nasproti potniškega terminala na ogled še vse do začetka marca prihodnje leto.

MIHA TREFALT

• **Burja je vaša četrta samostojna razstava v Galeriji Luka Koper. Na prvih dveh ste se predstavili s fotografijami Kopra, na tretji s fotografijami predstav Gledališča Koper, tokrat s konceptualnimi portreti koprskih gledaliških igralcev. Kakšno zgodbo nam pripovedujejo ti portreti?**

“Rad imam fotografije, ki pripovedujejo zgodbe, vendar pa izhodišča za tokratno portretiranje nisem iskal v zgodbi, temveč v barvah. Pri fotografiji se rad nagibam k melanholiji, temačnosti, mrakobnosti, enigmatičnim in mističnim svetovom ter občutjem, ki jih ljudje povezujejo z manj pozitivnimi karakteristikami, zato tudi pri portretih rad upodabljam introvertno, v lastne svetove zazrte posameznike. Tokrat sem šel proti sebi in poskušal narediti drugačne, bolj izstopajoče portrete, ki ne skrivajo ničesar, niso mnogopomenski, portretiranci pa so natančno takšni, kot jih prikazuje fotografija. Ker so bile v izhodišču portretiranja barve, sem za portretirance izbral enobarvna ozadja, se 'igral' z barvno lučjo in poskušal poiskati zanimive barvne kombinacije.”

• **Je rdeča nit portretov poleg močnih barv lahko veter, zgodba o vetru, burji?**

“Ko fotografiram, ne razmišljam o konceptih. Fotografije me morajo nagovoriti same, šele nato poiščem zgodbe in koncepte. Tudi tokrat. Po začetni ideji o nizu barvitih portretov sem začel razmišljati tudi o zgodbi, ki bi jih povezala, nato pa sprejel 'vetrovno' zamisel igralca Igorja Štamulaka. Človeška figura v močnem vetru je vedno zanimiva za vizualni prikaz, zato je burja, po njej si razstava jemlje naslov, poleg živih barv postala tudi rdeča nit razstavljenih portretov.”

• **Osem portretov osmih kostumiranih igralcev, umeščenih v izpraznjeno, a hkrati inscenirano okolje, daje vtis, da gre bolj kot za portrete za gledališko fotografijo. So ti portreti nekakšna nadgradnja gledališke fotografije, ki danes zajema večji del vašega fotografskega opusa?**

“Bolj kot za nadgradnjo gre za vno- vično predstavitev igralskega ansambla koprskega gledališča, drži pa, da je fotografija bolj gledališka, da so portretiranci, tako kot na odru, v svojih gestah nekoliko pretirani, manj realistični in zato bolj gledališki. Z odmikom od verizma in s

spogledovanjem z estetiko stripa nam je uspelo narediti nekoliko drugačne, a zelo privlačne fotografije.”

• **Gledališka fotografija velja za “akcijsko”, fotografije največkrat nastanejo na zadnji vaji, ki poteka tako kot predstava. Je gledališka fotografija zato zahtevnejša, “vrednejša” od studijske, kakršna je na primer *Burja*?**

“V fotografiji, tako kot v umetnosti nasploh, nerad vrednotim, saj vrednost izdelku določi predvsem subjektivni pogled. Enako nevhvaležno je zato reči, katera zvrst fotografije je zahtevnejša, saj ima vsaka svoje posebnosti in zakonitosti, za vsako so potrebne drugačne izkušnje in vrline. Zvrsti, tehnike in orodja so lahko različna, pomemben je le rezultat - dobra, umetniška fotografija.”

• **Katera zvrst fotografije je bolj vaša - gledališka ali studijska?**

“Nekaj primarnega, lovskega je v gledališki fotografiji! Je lov na trenutke. Trenutek, ko pritisneš na sprožilec in veš, da si naredil dobro, res dobro fotografijo, je zelo poseben, vznemirljiv in neprimerljiv s trenutki v studijski fotografiji, ki sicer zahteva več priprav, vendar je zato tudi bolj predvidljiva.”

• **Ne gre za lovljenje trenutkov tudi takrat, ko pred vami v studiu sedi portretiranec? Fotografski portret ni le podoba, odražati mora značaj osebe, ne le trenutek, morda celo daljše obdobje v njenem življenju.**

“Človek je eden zahtevnejših objektov za fotografiranje, preprosteje je fotografirati mrtev, brezizrazen predmet, pri čemer mora biti fotograf največkrat pozoren le na svetlobo in kompozicijo. Pri fotografiranju človeka gre za čustva, sporočilnost telesa, sposobnost fotografove empatije, zato je tudi pri studijski fotografiji treba ujeti prave trenutke. Morda se zdi nenavadno, a če bi človeka fotografiral v studiu, bi v nizu zaporednih fotografij našli razlike v njegovem izrazu. Fotografski trenutek zato razumem tudi kot lov na čustva, na trenutek, v katerem oseba razkrije svoj pravi obraz in odnos do sveta, manj v smislu matematično ali fizikalno pojmovanega časa oziroma trenutka, zamrznjenega v tisočinki sekunde.”

• **Kaj je za vas, kot ste prej omenili, dobra umetniška fotografija?**

“Dobra fotografija je tista, h kateri se lahko vedno vračam, jo lahko dolgo opazujem, se vanjo vživim ali v njej najdem zgodbo, ki jo je, če govoriva o gledališki fotografiji, fotograf razširil na ozadje, na scenografijo in preostale elemente fotografije. Je tista fotografija, na kateri prepoznam močan izraz na obrazu osebe in me vedno znova pritegne s svojo vizualnostjo. Prav vsebina in vizualna privlačnost sta zame odločilni za dobro fotografijo, četudi me mora ta nagovoriti s svojo čustveno komponento. Seveda pri fotografiji ne moremo prezreti tehničnega vidika, ki doprinese k njeni kakovosti, vendar sam zagovarjam prepričanje, da je tudi tehnično ne- popolna fotografija lahko dobra.”

Jaka Varmuž

FOTO: JAKA VARMUŽ

• **Ostaniva za trenutek še pri gledališki fotografiji. V Gledališču Koper kot oblikovalec svetlobe uprizoritev dodobra spoznate že v času študija in zato dobro veste, kako ta ali oni prizor fotografirati, česa ne gre izpustiti ... Kako pa se pripravite na fotografiranje predstav, pri katerih sicer ne sodelujete?**

“Pred fotografiranjem imam le redko priložnost, da si ogledam eno od zadnjih vaj za predstavo, zato fotografiram brez predhodne priprave. Če gre za uprizoritev, ki ni tako eksperimentalna, da bi mi v celoti prepuščala interpretacijo dogajanja na odru, vem, kaj moram fotografirati, kaj je bistvo uprizoritve in kakšne emocije prežemajo predstavo. Z izkušnjami sem pridobil občutek za gledališko fotografijo, a vendar pred vsakim fotografiranjem še vedno vprašam režiserja, kateri prizor želi poudariti, na katerega igralca naj bom pozoren v določenem prizoru, česa v predstavi ne smem spregledati, zamuditi, dobrodošla je tudi informacija o morebitnih svetlobnih učinkih. Vse to je del že omenjenega lova na trenutke, ki zahteva nenehno miselno prisotnost. Priznam, vedno imam malo treme, saj nikoli ne vem, kaj me čaka na odru, a ta hitro mine, saj vem, da sem delo sposoben dobro opraviti, četudi vajo - predstavo vidim prvič.”

• **Fotografije in njihov končni izbor zagotovo odražajo vaše doživljanje predstave. Se vam je kdaj vendarle zgodilo, da vas**

predstava ni prevzela in tudi fotografije niso bile najboljše?

“Doživljanje predstave vedno vpliva na fotografijo, vendar se kot profesionalni fotograf vedno potrudim iz predstave potegniti najboljše, ujeti najbolj zanimive trenutke in narediti vizualno privlačne fotografije. Razlika pri fotografiranju dobre ali manj dobre predstave je ta, da pri fotografiranju prve vedno 'padem' vanjo; ne tako kot gledalec, ki predstavo nemoteno lahko spremlja iz parterja, vendar dovolj, da me ta popolnoma posrka vase. Čeprav med fotografiranjem tekam po odru in parterju, nastavljam objektivne in lovim prave trenutke, sem prisoten od začetka do konca predstave, uživam v dogajanju na odru, v igri igralcev in se včasih s smehom nehote odzovem na odrsko dogajanje.”

• **Fotografiranje katere uprizoritve se vam je najbolj vtisnilo v spomin?**

“Eden najlepših in ne tako davnih spominov je fotografiranje predstave *Sedem vprašanj o sreči*, ki jo je po motivih Maeterlinckove *Modre ptice* v Lutkovnem gledališču Ljubljana režiral Tomi Janežič. Predstava je trajala štiri ure in prav toliko časa sem se počutil tako, kot bi bil v lunaparku. Fotografije s te predstave so mi še danes ene najljubših.”

• **Fotografija ima opraviti predvsem in samo s svetlobo. Je prav fotografija botrovala tudi vašemu navdušenju nad obliko-**

Jaka Varmuž: *Burja*

Fotorazstavo *Burja* so pripravili: fotograf **Jaka Varmuž**, koordinator projekta **Igor Štamulak**, kostumografinja **Anja Ukovič**, maskerka **Sara Longar** in scenski sodelavci: **Ana Zupan**, **Vasja Bradač**, **Amar Ferizović** in **Vid Prinčič**.

FOTO: JAKA VARMUŽ

FOTO: JAKA VARMUŽ

FOTO: JAKA VARNIŽ

vanjem svetlobe v gledališču in na drugih scenskih dogodkih.

“Od nekdaj sem občutljiv za svetlobo, in četudi se tega sprva nisem zavedal, danes vem, da je bila svetloba od nekdaj pomemben element v mojem doživljanju sveta. Bolj kot fotografija me je k oblikovanju svetlobe v gledališču pripeljalo prav to prvinsko navdušenje nad svetlobo nasploh. Pri fotografiji je bilo to navdušenje še naključje, ko pa sem, najprej kot tonski tehnik in pozneje rekviziter, prestopil prag koprskega gledališča, je to navdušenje preraslo v spoznanje. Po dveh desetletjih dela v gledališču me ta fascinira še danes; ne zgolj kot estetski element ali umetniški izraz, kot ljubiteljskega fizika vedno bolj tudi kot vprašanje, kaj se s svetlobo dogaja na področju kvantne fizike.”

• **Med petimi lastnostmi, ki jih teoretiki pripisujejo odrski luči, naj bi imela barva največji emocionalni in psihološki naboj. Ker ste kot oblikovalec svetlobe pred leti podpisali tudi uprizoritev Mozartove Figarove svatbe v ljubljanski Operi, vprašujem, ali je s stališča oblikovanja svetlobe razlika med dramskim in opernim gledališčem?**

“Razlika je očitna, saj je estetika opernih predstav drugačna od dramskih. Operne uprizoritve nastajajo po drugačnih načelih kot dramske, njihovo dramaturgijo narakuje glasba, ne beseda; glasbo doživljamo na nezavedni ravni, jo absorbiramo, o njej ne razmišljamo, dramsko besedilo pa zahteva drugačen angažma gledalca in zahteva razmislek. Glasbi zato sledi tudi svetloba, ki je morda nekoliko bolj atmosferska, kot smo tega vajeni v dramskem gledališču. Glasba v operi poudarja čustva, dodatno jih poudari še svetloba, zato je, enako kot v dramskem gledališču, tudi tu potrebna prava mera. Nekaj razlik je povsem tehnične narave. V operi se za vodilne solistične vloge pogosto uporabljajo 'topovi', luči, ki na odru sledijo pevcu, zaradi česar lahko scenografijo osvetljuješ neodvisno od gibanja solista; v dramskem gledališču pa luč hkrati z igralci osvetljuje in razkriva scenske elemente, zato na videz kljub skromnejši luči zahteva nekoliko več dela.”

• **Do danes ste oblikovali svetlobo za več kot sto dramskih in lutkovnih uprizoritev v večini slovenskih gledališč. Katera uprizoritev je bila najzahtevnejša?**

“Ena najbolj zahtevnih je bila zagotovo koprška predstava *Don Kihot* v režiji Jake Ivanca. Ne le zato, ker je bila to uprizoritev z začetka moje kariere in nisem imel dovolj izkušenj, temveč tudi zaradi njene kompleksnosti, saj je bilo le s pre-

mičnimi panoji in svetlobnimi spremembami treba ustvariti veliko različnih prostorov.”

• **Še pred dvema desetletjema so se kot oblikovalci luči pri gledaliških uprizoritvah največkrat podpisovali kar režiserji sami, oblikovalci svetlobe v današnjem pomenu besede ste se “osamosvojili” šele nedavno. Zakaj?**

“Z razvojem računalništva in novih tehnologij je oblikovanje luči postalo bolj kompleksno in zato tudi zahtevnejše. S študijem svetlobnega oblikovanja, s katerim nas je tujina močno prehitela, je oblikovanje svetlobe postalo več kot le menjavanje barvnih filtrov na reflektorjih. Tega se danes zavedajo tudi režiserji, ki vedo, da je tudi za svetlobo treba imeti strokovnjaka - enako kot za sceno, kostume ali odrski gib.”

• **Le redko nekaj besed več kot omembo med oklepajema oblikovanju svetlobe v predstavi namenijo kritiki ...**

“To je specifičnost slovenskega kritiškega pisanja. Res je, da svetloba ni najpomembnejši konstitutivni element predstave, saj se ta lahko odigra tudi pri dnevni svetlobi ali kot eksperiment v popolni temi, prepričan pa sem, da bi kritiki lahko večkrat opazili naša prizadevanja. Sam z enako zavzetostjo pristopim k vsakemu študiju predstave, in četudi vem, da predstava morda ne bo uspešnica, poskušam v vsako vložiti največ znanja in ustvarjalnosti; nekatere potrebujejo večji tehnični, druge večji estetski angažma ... In da ne bi komu storil krivice: v eni od zadnjih uprizoritev koprskega gledališča, v *Ma-lem princu*, je kritik poudaril in pohvalil prav svetlobno oblikovanje.”

• **Vaš doprinos k uprizoritvi je na primer prepoznala žirija mednarodnega gledališkega festivala JoakimInterFest v Kragujevcu, ki vam je skupaj s scenografom in kostumografom dodelila nagrado za vizualno podobo predstave *Zadnje lune* v režiji Dušana Mlakarja.**

“Svetloba mora 'sodelovati' z vsemi elementi uprizoritve, v nasprotnem primeru lahko uniči še tako dobro scenografijo ali kostume. Pri *Zadnjih lunah* nam je uspelo; če bi bila svetloba povsem povprečna, do polne veljave ne bi prišla ne scena ne kostumi.”

• **Nedavno so vas prepoznali tudi kot oblikovalca svetil ...**

“Drži! V sodelovanju še z nekaterimi umetniki-ustvarjalci sem iz recikliranega papirja začel izdelovati unikatne, ročno izdelane senčnike za svetila, ki smo jih v prvi polovici meseca predstavili na prodajni razstavi na Art mus sejmu umetnin v ljubljanskem podhodu Ajdovščina.” •

Nocoj na odru Gledališča Koper

Molière za današnjo rabo

Molièrov *Tartuffe*, ostra satirična komedija o svetohlinstvu, je hvaležno odrsko čtivo, v katerem režiserji vedno znova prepoznava aktualno družbeno klimo, njeno licemerje in zlaganost. Univerzalnost konflikta komedije je navdihnili tudi režiserja Igorja Vuka Torbice, ki je po motivih komedije napisal novo besedilo in ga skupaj z igralci Narodnega gledališča iz Somborja in Srbskega narodnega gledališča iz Novega Sada premierno uprizoril v sezoni 2018/2019. Predstavo, ki je prejela kar 22 nagrad in po mnenju srbskih kritikov velja za uprizoritev desetletja, si lahko ogledate nocoj ob 20. uri v Gledališču Koper.

MIHA TREFALT

Tartuffe (*Tartif*), avtorski projekt takrat 31-letnega srbskega režiserja Igorja Vuka Torbice (1987-2020) po motivih Molièrove komedije z enakim naslovom, je bil po njegovi režiji komedij *Don Juan* v Narodnem gledališču Toše Jovanovića v Zrenjaninu in *Ljudomrznik* v HNK Ivana pl. Zajca na Reki njegovo tretje in tudi zadnje srečanje s tem francoskim komediografom. V nasprotju z omenjenima komedijama je njegov *Tartuffe* posodobljena in aktualizirana različica Molièrove komedije, predvsem pa avtorsko branje in pisanje, saj je v besedilu ohranil le tretjino izvirnega verznega besedila.

Tako pri Molièru kot tudi pri Torbici se komedijsko dogajanje suče okoli premetenega in goljufivega, a navidezno poštenega Tartuffa, ki se pod pretvezo vseli v hišo naivnega Orgona, kjer se hitro udomači in popolnoma omreži gospodarja. Tega prevzame celo do te mere, da mu je ta pripravljen dati v zakon svojo že zaročeno hčer, nanj pa prepiše še vse svoje premoženje. V družini, ki je medtem že spregledala Tartuffove goljufive namene, pride do razdora, Orgon pa svojo zmoto spregleda šele takrat, ko Tartuff začne ljubimkati z njegovo ženo.

Orednja tema - hinavščina in laž - se v izvirniku nanaša na religiozno hinavščino, svetohlinstvo, lažno krščansko strogost, s katero obubožani podeželski plemič Tartuff v zameno za udobje, ki mu ga nudi gostitelj, nadzoruje družinske moralne standarde in obnašanje v hiši, medtem ko se priredba Igorja Vuka Torbice, nastala v procesu študija, podkrepljenega z drznimi igralskimi improvizacijami, osredotoča na aktualne probleme v družbi, predstavljene v okviru družine. Uprizoritev kaže na našo moralno šibkost, našo manipulacijo zaradi vsiljenega občutka krivde, sprejema-

nje nesprejemljivih življenjskih razmer, na podrejenost, neumnost in laži.

Za razliko od Molièrovega Tartuffe Torbice ni lažni bogomolec, ki bi svoje žrtve očaral z religiozno skromnostjo. Po mnenju ustvarjalcev uprizoritve je to danes, vsaj v tem delu sveta, precej neumestno: obstajajo namreč veliko sodobnejše in učinkovitejše tehnike zapeljevanja, zvodničenja ter izničenja slobodne volje in praktičnega razuma.

Igor Vuk Torbica gledalce v dramsko dogajanje vpelje z nagovorom Dorine (pri Molièru spletična Orgonove hčere Marijane, pri Torbici Orgonova svakinja), ki občinstvo prosi za pomoč in za pričo, da skupaj preverijo, ali se ji je zmešalo, ker misli, da gre v njeni družini nekaj hudo narobe, ali pa je prav ona tista, ki vidi, česar drugi ne vidijo. Dorinin uvodni klic na pomoč je po mnenju kritikov ena od izvirnejših domislic uprizoritve, saj njen neposredni nagovor občinstva, tako kot tudi poznejši “govori vstran”, ruši četrto steno vse do konca predstave; s čimer je morda režiser občinstvu prišepnil, naj se ne smeje preveč, saj je svet na odru tudi njihov svet, svet disfunkcionalne družine, ki je padel s tečajev.

Režiserjevo branje *Tartuffa* je spretno prepletanje različnih žanrov, ki jih je prepletlo prav tako spretno kot Molièrove verze in sodobni odrski jezik. Zadnjo tretjino predstave je Torbica režiral kot temno dramo v maniri filmov François Ozona, ki v uprizoritev vnaša močno politično noto. Nenazadnje Tartuffe govori predvsem o hinavščini in manipulaciji oblasti, ki jo je nekoč predstavljala cerkev, danes pa jo kapital v najširšem pomenu besede.

Uprizoritev, ki danes živi tudi kot spomin na nedavno preminulega režiserja, ki je veljal za enega najobetavnejših mladih gledaliških ustvarjalcev na območju nekdanje Jugoslavije (na 26. PPF smo ga spoznali tudi kot režiserja Lorcove *Krvave svatbe* v izvedbi Srbskega narodnega gledališča iz Novega Sada in festivala Grad teatar iz Budve), je do danes na festivalih v regiji prejela kar 20 nagrad; poleg teh še nagrado ansambla Srbskega narodnega gledališča za dramsko igrjo, posthumno pa je nagrado za režijo Bojana Stupice prejel še Igor Vuk Torbica. Predstava torej, ki je ne gre zamuditi! •

Nocoj Tartuffe

Uprizoritev v soprodukciji Narodnega gledališča Sombor in Srbskega narodnega gledališča iz Novega Sada so pripravili: režiser **Igor Vuk Torbica**, scenografinja **Andreja Rondović**, kostumografinja **Jelisaveta Tatić Čuturilo**, skladatelj **Vladimir Pejčević** ter igralci: **Saša Torlaković**, **Hana Selimović**, **Ninoslav Đorđević**, **Tijana Marković**/**Danica Nikolić**, **Marko Marković**, **Biljana Keskenović**, **Danica Grubački**, **Marko Savić**, **Dušan Vukašinović**, **Nemanja Bakić**, **Milorad Kapor** ter **Dragana Šuša**/**Milijana Makević** Mirkov.

FOTO: SINIČA TRIFUNOVIĆ

Tartuffe režiserja Igorja Vuka Torbice je po mnenju več srbskih kritikov uprizoritev desetletja.

FOTO: SSG

15. decembra so Mehurčki Otona Župančiča zadnjič obiskali slovenske osnovne šole in vrtce pred prazničnim premorom. Cicibanove dogodivščine v alternaciji pričarata avtor priredbe Tadej Pišek in Ivana Percan Kodarin. Milni mehurčki bodo ponovno odpihali stran vse skrbi od 11. januarja dalje.

FOTO: DAMJAN BALBI

Na dan 100. obletnice rojstva pesnika Karla Destovnika Kajuha je mali oder SSG gostil nov večer cikla Ars teatralis, ki ga je v živo predvajal Ars, tretji radijski program Radia Slovenija. Režiser Alen Jelen je predstavil življenjsko zgodbo in opus avtorja po scenariju Vlada Vrbiča. Nastopili so igralci Iztok Mlakar, Dušanka Ristić, Lara Wolf, Mak Tepšič, Danijel Malalan, povezovalka Tamara Stanese, violončelistka Andrejka Možina in tolkalec Marko Jugovic. Ekipo je obiskala vodja kabineta ministrice za kulturo Nina Ukmar.

FOTO: GLEDALIŠČE KOPER

Po vseh koronskih peripetijah je premiero na koprskem odru sredi novembra dočakala že za prejšnjo sezono napovedana koprodukcijska uprizoritev Ridleyjevega Razparača v režiji Nataše Barbare Gračner. V predstavi, ki prevprašuje strah in nasilje, med premiernimi gledalci pa ni bilo nikogar, ki bi ob tem ostal ravnodušen, so nastopili Blaž Popovski, Jure Rajšp in Arna Hadžialjević, ki so po predstavi razrezali – tokrat bolj razparačevsko – že tradicionalno popremierno torto.

V okviru otroškega abonmajskega programa so preteklo soboto v Gledališču Koper krstno uprizorili prvi del gledališke nanizanke Z Igorjem po svetu. Igralca Igor Štamulak (desno) in Mak Tepšič sta kot stric in njegov nečak, prvošolček Mak, ki stricu, svetovnemu popotniku vedno prisluhne z odprtimi usti in očmi, tokrat sedla na letalo in obiskala britansko prestolnico, kjer je mali Mak izvedel veliko zanimivega o Otočanih. In kako se je njuno potovanje končalo? Po angleško, s čajanko za vse mlade obiskovalce predstave.

FOTO: MEDIASPEED

V novembru je bila na velikem odru koprodukcijska plesna predstava MN Dance Company (SNG Nova Gorica in Cankarjev dom Ljubljana). Sodelovanje z Nastjo Bremec Rynia in Michalom Rynia je že stalnica v SNG Nova Gorica, ki vsako sezono prinese eno atraktivno plesno predstavo z mednarodno zasedbo plesalcev. V letošnjem letu so v ospredje postavili 570. obletnico rojstva Leonarda da Vincija. Premiera in ponovitve sta bili razprodani. Spomladi predstava odhaja k drugemu koproducentu, v Cankarjev dom, nato bo ponovno zaživela na goriškem odru.

FOTO: MEDIASPEED

Na začetku decembra je na novogoriškem malem odru zaživela premiera distopične igre Nenadoma, reka na besedilo srbskega dramatika Dimitrija Kokanova. Režisersko taktirko je tokrat v roke prijel priznani srbski režiser Kokan Mladenović. Predstava, ki govori o prikritih represijah demokracije preteklosti in sedanjosti, je razgrnila tudi mračen pogled na družbo prihodnosti. Predstave, ki so sledile premieri, so bile vse razprodane. Še več ponovitev pa je za gledalce na voljo v januarju.

Tantadruj je skupna mesečna čezmejna priloga treh primorskih profesionalnih gledališč. V času gledališke sezone izhaja vsako tretjo sredo v mesecu in sicer hkrati v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajatelj: Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
Ulica Osvobodilne fronte 12, 6000 Koper
Primorski dnevnik
Ulica Montecchi 6, Trst

UREDNIKA IN REDAKTORICA: Maja Pertič Gombač
SOUSTVARJALCI: Miha Trefalt (Gledališče Koper), Ana Kržišnik Blažica, Martina Mrhar in Metka Sulić
(Slovensko narodno gledališče Nova Gorica)
ter Rossana Paliaga (Slovensko stalno gledališče Trst)

ELEKTRONSKI NASLOV: kultura@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.